

Козловець М. А.

*д.ф.н., проф. кафедри філософії та політології
Житомирського державного університету імені Івана Франка*

СОЦІАЛЬНА АНГЕДОНІЯ: СУТНІСТЬ І ФОРМИ ПРОЯВУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Мінливість і стрімкість життя в сучасному світі, поширення новітніх технологій докорінно трансформують індивідуальне й суспільне буття, змінюють характер зв'язку і взаємодії між людьми і соціальними інституціями, що ускладнює процес інкорпорування у нову соціальну реальність і, як наслідок, стають поширеними такі явища, як індіферентність, зневіра й апатія, безініціативність, стрес, депресії й різноманітні психічні розлади. Дуже поширеним є й такий феномен як ангедонія – неможливість отримувати задоволення від життя.

Втрата людьми оптимізму, депресивний настрій, страх за майбутнє, відчуження особистості від результатів своєї праці, держави і від самої себе з необхідністю потребує соціологічного аналізу природи соціальної ангедонії та форм її прояву.

Методологія дослідження ґрунтується на принципах загального взаємозв'язку соціальних і психологічних явищ,

розвитку, системності та об'єктивності, на використанні загальнонаукових і соціологічних методів: абстрагування, узагальнення, аналіз, синтез, на критичному та міждисциплінарному підходах, які дозволили отримати комплексне уявлення про сутність ангедонії, її типи та форми прояву.

Основні результати та висновки дослідження.

Ангедонія (грец. *άν* – без і *ήδονή* – насолода, задоволення) – це широкий спектр порушень гедонічної функції, включаючи зниження мотивації або здатності відчувати задоволення. Інтерес до природи задоволення та його відсутності започатковується ще давньогрецькими філософами, зокрема епікурейцями. У сферу психопатології симптоми ангедонії були введені на початку XIX ст. Ангедонія стала розглядатися як симптом депресії, шизофренії чи інших психічних розладів (Rizvi та ін., 2016).

В подальшому відбулося суттєве розширення значення терміну ангедонія. Якщо ранні визначення підкреслювали нездатність відчувати задоволення, то нині під ангедонією розуміють втрату особистістю здатності отримувати задоволення, як значущий потенційний чинник ризику розвитку суїцидальної поведінки, як спектр порушень регуляції шляхів винагороди. Ангедонія використовується й для позначення зниженої мотивації, зниженого задоволення від бажання, втрати інтересу до задоволення, а також для визначення «афективного притуплення», «обмеженого діапазону афекту», «емоційного заціпеніння» та «плоского афекту», або уплощеного афекту (Купко, 2023).

Ангедонія не обов'язково є симптомом хвороби. Такий стан спостерігається і при переживанні глибоких особистих криз, коли змінюється система цінностей. Інколи, правда, щось подібне на ангедонію стає стилем життя людини, її свідомим вибором.

Досліджуючи ангедонію, науковці виокремлюють два основних її типи: фізична ангедонія, або дефіцит здатності

відчувати фізичне задоволення, та соціальна ангедонія, або дефіцит здатності відчувати задоволення у соціальній сфері. За першої ангедонії людина перестає відчувати радість та задоволення від фізичних відчуттів – дотиків, обіймів, танців, спорту, музики, їжі, запахів, сексу, а за соціальної – втрачає інтерес до зустрічей з друзями і родичами, комунікації з іншими людьми. Виділяють також мотиваційну ангедонію – почуття втрати бажання щось робити та антиципаційну – зникнення радості від передчуття приємних подій, сексуальну ангедонію (Kontaxakis та ін., 2006).

Соціальна ангедонія – як незацікавленість у соціальних контактах та відсутність задоволення у соціальних ситуаціях – характеризується соціальною замкнутістю, відстороненністю від оточуючих, зниженням соціальної активності й комунікативності та віддачею переваги усамітненню. Це втрата можливості отримувати задоволення від соціальної взаємодії і діяльності, які раніше викликали приємні почуття й позитивні емоції. Ця характеристика зазвичай проявляється як байдужість до інших людей, небажання ділитися з ними своїми думками і мріями, емоціями. Відтак людина зменшує кількість спілкування, обмежує контакти з рідними та друзями, перестає знайомитись з новими людьми. Віддаючи перевагу усамітненню, така людина може взагалі опинитись в ізоляції.

Ангедонія демонструє різку зміну у поведінці людини та її самопочутті. Не відчувуючи задоволення від життя і соціальної взаємодії, людина залишається без головної мотивації до будь-яких дій. Вона просто не бачить сенсу в активності, яка видається їй марною. Як один із характерних симптомів і проявів депресії та інших психічних станів ангедонія небезпечна тим, що через неї люди не можуть продуктивно працювати та успішно навчатись, виконувати батьківські обов'язки, іноді навіть піклуватись про самих себе. Вони відчують слабкість, спустошеність, втрачають сенс життя і навіть саме бажання жити. У людей із соціальною ангедонією

підвищені показники розладів настрою, включаючи депресію та дистимію (Silvia та ін., 2011).

Відтак ознаками і симптомами соціальної агендонії є: знижена здатність відчувати міжособистісне задоволення; соціальна замкнутість / ізоляція; зниження здатності до соціальних контактів та взаємодії з іншими людьми; відсутність близьких друзів та інтимних відносин, а також зниження якості цих відносин; погана соціальна адаптація; зменшений позитивний вплив; сплещений афект; депресивний настрій; тривога, синдром дефіциту уваги і гіперактивності (Brown та ін., 2008).

Люди із соціальної ангедонією можуть виявляти як підвищену соціальну тривожність і наражатися на підвищений ризик розвитку соціальних фобій і генералізованого тривожного розладу, так і підвищену реактивність на стрес, що означає, що вони відчуваються більш пригніченими чи безпорадними.

Глобалізація, зростання ролі інформаційно-комунікаційних технологій, комерціалізація суспільного буття, перерозподіл власності та нестабільність у всіх сферах призводять до виключення окремих осіб або цілих груп населення зі звичних для них соціальних зв'язків, практик та способу життя, породжують зневіру у власній здатності позитивно впливати на суспільний розвиток. Внаслідок цього зростає вплив світоглядних орієнтацій, які заперечують необхідність високого рівня вольової активності людини.

Для ментального здоров'я особистості дуже важливо соціально-інтегроване суспільство. Це суспільство, в якому менше самотніх людей, батьків, добрі відносини між сусідами, відповідальні лідери, розвинена інфраструктура для відпочинку, менше ворожнечі, нижчий рівень бідності. Але це не тому, що там живуть якісь особливі люди. Таке суспільство – це повністю продукт розумного лідерства й управління, прогресивного оподаткування, доброї політики надання житла і соціальних стандартів.

Отже, для того, щоб внутрішні мотиви й настанови особи збігалися з суспільними інтересами, в соціальній політиці держави необхідно враховувати інтереси кожного суб'єкта. Це необхідно для виникнення почуття причетності до суспільства, бажання жити в цьому суспільстві. За умов, коли особисті інтереси ставляться вище суспільних або враховуються в рівній мірі, індивід завжди поступиться особистим задля спільного блага. Але це може відбутися тільки в тому випадку, якщо він буде відчувати себе частиною цілого – членом великої спільноти і знатиме, що його завжди зрозуміють, допоможуть і захистять.

Список використаної літератури

Rizvi, S. J., Pizzagalli, D. A., Sproule, B. A., & Kennedy, S. H. (2016, June). Assessing anhedonia in depression: Potentials and pitfalls. *Neuroscience and Biobehavioral Reviews*, 65, 21–35. <https://doi.org/10.1016/j.neubiorev.2016.03.004>

Купко, Н. (2023). Ангедонія та депресивні розлади. *НейроNEWS: психоневрологія та нейропсихіатрія*, 9(145), 35–39. <https://neuronews.com.ua>

Kontaxakis, V. P., Kollias, C. T., Havaki-Kontaxaki, B. J., Margariti, M. M., Stamouli, S. S., Petridou, E., & Christodoulou, G. N. (2006, January). Physical anhedonia in the acute phase of schizophrenia. *Annals of General Psychiatry*, 5(1). <https://doi.org/10.1186/1744-859X-5-1>

Silvia, P. J., & Kwapil, T. R. (2011, December). Aberrant asociality: How individual differences in social anhedonia illuminate the need to belong. *Journal of Personality*, 79(6), 1315–1332. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.2010.00702.x>

Brown, L. H., Silvia, P. J., Myin-Germeys, I., Lewandowski, K. E., & Kwapil, T. R. (2008). The relationship of social anxiety and social anhedonia to psychometrically identified schizotypy. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 27(2), 127–149. <https://doi.org/10.1521/jscp.2008.27.2.127>